

International Conference on Modern Science and Scientific Studies

Hosted online from Madrid, Spain

Website: econfseries.com

20th April, 2025

BO'LAJAK SURDOPEDAGOGLARNING KASBIY KOMPETENSIYASINI DAKTIL VA IMO-ISHORA NUTQI VOSITASIDA RIVOJLANTIRISH BU MAVZU BOYINCHA

Dauran Yembergenov Tileubergenovich

Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti

Maxsus pedagogika va inklyuziv ta'lim fakulteti

surdopedagogika va maxsus pedagogikaning klinik asoslari kafedrası

Fan: Daktilologiya va imo-ishora nutqi

ANNOTATSIYA

Surdopedagoglar – bu eshitish qobiliyati cheklangan o'quvchilar bilan ishlashda ixtisoslashgan o'qituvchilardir. Ularning kasbiy kompetensiyasini rivojlantirish, ayniqsa, imo-ishora va daktillash yordamida, maxsus ta'lim tizimining samaradorligini oshirishda muhim o'rin tutadi. Ushbu tadqiqotda surdopedagoglarning imo-ishora tilini yaxshi o'zlashtirishlari va daktillash usullaridan samarali foydalanishlari orqali o'quvchilarga ta'lim berishdagi qobiliyatlarini mustahkamlashga qaratilgan metodologiyalar va yondashuvlar ko'rib chiqiladi.

Tadqiqotda surdopedagoglarning imo-ishora va daktillash tili vositalarini o'rganish, ularni o'quv jarayonida ishlatish va bu vositalarning kasbiy kompetensiyani qanday rivojlantirishi tahlil qilinadi. Shuningdek, o'quvchilarga yaxshi ta'lim berish uchun surdopedagoglarning bu tillarni bilishlari zarurligi hamda ularning o'quvchilarga tegishli bilimlarni yetkazishda qanday muvaffaqiyatlarga erishishi ta'kidlanadi.

Kalit so'zlar: surdopedagog, kasbiy kompetensiya, imo-ishora tili, daktillash, maxsus ta'lim, ta'lim metodologiyasi, o'quvchi, ta'lim jarayoni.

KIRISH

Eshitish qobiliyati cheklangan o'quvchilarni o'qitishda surdopedagoglarning o'rni juda muhimdir. Bu o'quvchilar bilan ishlash uchun nafaqat an'anaviy pedagogik metodlar, balki maxsus bilim va ko'nikmalarni talab qiladigan yondashuvlar zarur.

International Conference on Modern Science and Scientific Studies

Hosted online from Madrid, Spain

Website: econfseries.com

20th April, 2025

Surdopedagoglar o'qitish jarayonida o'quvchilarga axborotni etkazishning turli vositalarini qo'llashadi, jumladan imo-ishora tili va daktillash usullari.

Imo-ishora va daktillash nutqi vositalari, ayniqsa, eshitish qobiliyati cheklangan o'quvchilar bilan samarali muloqot qilish uchun muhim ahamiyatga ega. Imo-ishora tili o'quvchiga atrof-muhitdagi voqealarni tushunish, o'z fikrlarini bildirish va o'qituvchi bilan to'g'ridan-to'g'ri muloqot qilish imkonini beradi. Daktillash, esa qo'l harakatlari orqali ma'lumotlarni o'rgatish va o'qitish jarayonini yanada takomillashtiradi.

Shu sababli, bo'lajak surdopedagoglarning kasbiy kompetensiyasini rivojlantirishda imo-ishora tili va daktillash vositalarini o'zlashtirish juda muhimdir. Ushbu vositalar, surdopedagoglarning ta'lim jarayonida muvaffaqiyatli ishlashlariga yordam beradi, o'quvchilarning bilimlarini oshiradi va ular bilan samarali muloqot o'rnatishda ko'maklashadi.

ASOSIY QISM

Imo-ishora tilini samarali o'rganish: Surdopedagoglar imo-ishora tilini o'rganishning asosiy bosqichlarini soddalashtirish orqali o'quvchilarga ushbu tilni o'zlashtirishni tezlashtirishi mumkin. Bu jarayonni o'quvchilarning turli yosh guruhlariga mos ravishda adaptatsiya qilish muhimdir. Masalan, bolalar uchun o'yin shaklida darslar o'tkazish, kattalar uchun esa ilmiy va amaliy mashg'ulotlar tashkil etish mumkin.

Imo-ishora tili va daktillash kombinatsiyasi: Imo-ishora tilini va daktillash vositalarini birgalikda qo'llash, o'quvchilarning eshitish qobiliyatiga qarab, ta'lim jarayonini samarali tashkil etishga yordam beradi. Daktillashning qo'l harakatlari orqali yozuvlarni belgilash va imo-ishora tilini parallel ravishda ishlatish o'quvchilarga mavzuni yaxshiroq tushunishga imkon yaratadi.

Multimedialarning qo'llanishi: Ta'lim jarayonini yanada samarali qilish uchun multimedialar – videolar, animatsiyalar va interaktiv dasturlarni qo'llash kerak. Bunday vositalar imo-ishora va daktillash tillarini o'rganishda o'quvchilarga vizual va audio ko'rsatmalar berish imkoniyatini yaratadi, bu esa o'quvchilarning qiziqishini oshiradi.

International Conference on Modern Science and Scientific Studies

Hosted online from Madrid, Spain

Website: econfseries.com

20th April, 2025

Innovatsion o'yinlar va simulyatsiyalar: O'quvchilarga imo-ishora tilini va daktillashni o'rgatishda innovatsion o'yinlar va simulyatsiyalardan foydalanish samarali bo'lishi mumkin. O'quvchilarni turli simulyatsiyalar orqali faol o'rgatish, shu bilan birga o'quv jarayonini qiziqarli va interaktiv qilish imkoniyatini yaratadi. Masalan, o'quvchilar uchun rol o'ynash o'yinlari yoki virtual muloqot simulyatsiyalari tashkil etilishi mumkin.

Ta'lim jarayonida ijtimoiy aloqalar va muloqotning rivojlanishi: Surdopedagoglar, imo-ishora tilida muvaffaqiyatli muloqot qilishga qaratilgan darslarni o'tkazish orqali o'quvchilarning ijtimoiy muloqot ko'nikmalarini rivojlantirishi mumkin. O'quvchilarga o'z fikrlarini ifodalash, boshqalar bilan hamkorlik qilish va birgalikda ishlashni o'rgatish, ularning umumiy rivojlanishiga yordam beradi.

Kreativ fikrlar va kreativ amaliy misollar:

Kreativ Fikr	Kreativ Amaliy Misol
Imo-ishora tilini samarali o'rganish	Imo-ishora tilining asosiy qo'llanmalari o'quvchilarga ingliz alifbosining harflarini berkitish uchun qo'llanilishi mumkin. Daktillash vositalari yordamida, har bir harfni belgilashda qo'l harakatlari orqali o'quvchilarga aniq ko'rsatmalar beriladi.
Imo-ishora tili va daktillash kombinatsiyasi	Eshitish qobiliyati cheklangan bolalar uchun, surdopedagoglar daktillash va imo-ishora tilini birlashtirib, turli predmetlarni yoki tushunchalarni o'rgatishda foydalanishlari mumkin. Masalan, "olma" so'zini imo-ishora tilida berkitib, daktillash yordamida harflarni ko'rsatish orqali o'quvchilarni yanada faol va samarali o'rgatish.
Multimedialarning qo'llanishi	Imo-ishora tilidagi videolarni yoki interaktiv ilovalarni yaratish orqali surdopedagoglar o'quvchilarga yangiliklarni yoki mavzularni vizual ravishda tushuntirishi mumkin. Bunda o'quvchilar ekranda belgilangan harakatlarni ko'rib, ushbu harakatlarga mos tushuvchi darslarni bajarishadi.
Qo'llaniladigan innovatsion usullar	Har bir o'quvchining individual ehtiyojlariga qarab, surdopedagoglar simulyatsiya va o'yinlardan foydalanishlari mumkin. Masalan, o'quvchilar bir-biriga qaratilgan simulyatsiyalarga asoslangan rol o'ynash o'yini orqali daktillash va imo-ishora tilini o'rgansalar, ularning o'zaro muloqot va til rivojlanishiga katta yordam beradi.
Kreativ metodlar yordamida o'quvchilarning motivatsiyasini oshirish	O'quvchilarni imo-ishora va daktillash tilida musobaqalar o'tkazish orqali, ularning ijtimoiy va shaxsiy ko'nikmalarini rivojlantirish mumkin. Masalan, har oyda imo-ishora tilida hikoya qilish tanlovi o'tkazish va eng yaxshi hikoya yozgan o'quvchilarni taqdirlash orqali, ta'lim jarayonini qiziqarli va faol qilish mumkin.

International Conference on Modern Science and Scientific Studies

Hosted online from Madrid, Spain

Website: econfseries.com

20th April, 2025

Bo'lajak surdopedagoglarning kasbiy kompetensiyasini rivojlantirishda kreativ yondashuvlar va innovatsion metodlar qo'llanishi zarur. Imo-ishora tilini o'rganish va daktillash vositalarini samarali ishlatish orqali, surdopedagoglar o'quvchilarga ta'lim berishda yanada muvaffaqiyatli bo'lishadi va ularning individual ehtiyojlariga javob bera olishadi. Yangi texnologiyalar va kreativ metodlar yordamida o'quvchilar bilan samarali muloqot qilish imkoniyatlari kengayadi.

XULOSA

Bo'lajak surdopedagoglarning kasbiy kompetensiyasini rivojlantirishda imo-ishora tili va daktillash vositalarining o'rni katta. Ushbu vositalar nafaqat o'quvchilarga axborot va bilimlarni samarali etkazish, balki ularning ijtimoiy va muloqot ko'nikmalarini rivojlantirishda ham muhim ahamiyatga ega. Kreativ yondashuvlar, masalan, multimedialar, innovatsion o'yinlar va simulyatsiyalar, surdopedagoglarning ta'lim jarayonini yanada qiziqarli va samarali qilishlariga yordam beradi.

O'quvchilarga imo-ishora tili va daktillash vositalarini o'rgatishda, surdopedagoglar faqat nazariy bilimlarni emas, balki amaliy tajribalarni ham o'zlashtirishlari kerak. Bu metodlar, o'quvchilarning ehtiyojlariga mos ravishda, o'quv jarayonini ancha samarali qilishga imkon beradi. Shuningdek, ta'lim jarayonini jozibador va motivatsion qilish uchun kreativ usullardan foydalanish, o'quvchilarning qiziqishini va ishtiyoqini oshiradi.

Shu bilan birga, surdopedagoglarning kasbiy kompetensiyasini rivojlantirishda, o'quvchilarning individual ehtiyojlarini hisobga olish va ularga mos metodlarni tanlash zarur. Bu, o'z navbatida, maxsus ta'lim tizimining samaradorligini oshiradi va eshitish qobiliyati cheklangan o'quvchilarga eng yaxshi ta'lim berish imkonini yaratadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Akhmedov, S. (2016). Maxsus ta'lim tizimi: nazariya va amaliyot. Toshkent: Fan va texnologiya nashriyoti.
2. Mustafoeva, Z. (2018). Surdopedagogika va eshitish qobiliyati cheklangan bolalar bilan ishlash metodlari. Samarqand: O'zbekiston Respublikasi Ta'lim vazirligi.

International Conference on Modern Science and Scientific Studies

Hosted online from Madrid, Spain

Website: econfservices.com

20th April, 2025

-
3. Xolmirzaev, B. (2017). Imo-ishora tili va daktillash usullari: Maxsus ta'lim metodlari. Toshkent: O'zbekiston davlat pedagogika universiteti nashriyoti.
 4. Rasulova, A. (2019). Bo'lajak surdopedagoglarning kasbiy kompetensiyasi. Farg'ona: Farg'ona davlat universiteti nashriyoti.